

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

Nordisk Råds temasesjon
København, 5. mars 1996

Jeg vil begynne med å få gi Nordisk Råd honnør for denne temasesjonen. Utover i 1996 vil parlamenter, regjeringer og politiske partier over hele Europa diskutere europeiske veivalg før EUs regjeringskonferanse og EUs utvidelse. Med denne temasesjonen har vi i Norden gått ett skritt lenger.

Når vi møtes på denne måten - nasjonale parlamentarikere, Europa-parlamentarikere og regjeringsmedlemmer fra fem nordiske land - gjør vi debatten bredere. Vi er ikke her for å fatte vedtak. Vi møtes til meningsbrytning for å dele erfaringer og lytte til hverandre. Vi rydder plass til den nordiske dimensjonen i tillegg til den nasjonale og den europeiske. Vi knytter europeisk debatt om sysselsetting, miljø og sikkerhet nærmere vår nordiske hverdag. Det er i seg selv et bidrag til større åpenhet.

Min oppgave i dag vil ikke være å stille krav til EUs regjeringskonferanse. Den oppgaven - og den retten tilfaller EUs medlemsland.

Men viktige saker på regjeringskonferansens dagsorden - de berører også Norge som er medlem av EØS, medlem av NATO, assosiert medlem av Vestunionen og har så mange interesser vevet sammen med våre nordiske og europeiske naboer. Derfor har Norge mye på hjertet, og derfor lar vi høre fra oss der vi kommer til.

Min første refleksjon knytter seg til Norden selv og de mulighetene vi har til å gjøre oss gjeldende. I debatten i går og i dag har noen talere advart mot at Norden opptrer som en blokk i EU. Det er kjente toner, under medlemskapsforhandlingene i 1993-94 hørte vi det samme.

For meg er det er en underlig holdning. Ingen tar til orde for noen blokkdannelse i ordets egentlige betydning. Men hvorfor skulle ikke de nordiske land velge å stå sammen på de mange, mange områdene der vi har felles interesser? Hvor står det skrevet at tett samarbeid og samråd mellom likesinnede land skulle være et problem?

Tyskland og Frankrike ser ikke felles opptreden som et problem. De er ikke enige om alt, men de deler oppfatning om mye. I forrige uke la de frem felles innspill til regjeringskonferansen. Be-Ne-Lux-landene er heller ikke noen blokk. Men også de varsler felles innspill til IGC.

Mitt poeng er dette: På de områdene vi har diskutert i går og i dag er det bred enighet om de politiske hovedlinjene i de tre EU-landene og i Norge og Island. Dette er områder der Europa vet at Norden står for noe; sysselsetting, miljø, åpenhet, likestilling. Der det er mulig, bør den enigheten omformes i konkrete forslag og innspill. Der det er mulig bør Norden - og da inkluderer jeg gjerne EFTA-landene Norge og Island - legge fram sine syn samlet. Professor Nicolaj Pedersens analyse viser et bredt interessefellesskap i holdningen til IGC. Han viser også til forskjeller. Men de overskygger ikke det nordiske fellesskapet.

Ser vi på utviklingen de siste årene har det nordiske interesseselskapet blitt bredere, ikke smalere. Det får følger for samarbeidet. I mange år var sikkerhetspolitikk nærmest tabu i Nordisk Råd. Nå er situasjonen en annen. I dag står nordiske soldater under samme kommando i det tidligere Jugoslavia. Forsvarsministrene møtes jevnlig.

I mange år snakket de nordiske land om energisikkerhet hver for seg. I dag er Norge, Sverige og Finland knyttet sammen i det samme elektrisitetmarkedet. I dette markedet vokser etterspørselen etter elektrisitet med 1,5% årlig. Hvordan skal vi realistisk sett dekke inn dette? Med mer kjernekraft? Med mer kull? Eller med naturgass og økt satsing på fornybare energikilder? Uansett legges det nye føringer for å tenke nordisk i fremtidens valg og utnyttelse av energi. Og det berører ikke bare energipolitikken. Vi kan ikke tenke hver for oss på energiområdet. Enda mindre kan vi tenke slik på miljøområdet. Naturen måler ikke utslipp pr. land.

I vårt forhold til Europa er nå situasjonen denne; det er ikke enten Norden eller EU - det er begge deler. Vi har valgt forskjellig vei. Vi har ulik innflytelse. Vi kan ha interessekonflikter, men vi deler de aller fleste utfordringene. Og alle fem land berøres av de løsningene Europa greier å arbeide seg fram til - enten det gjelder stabil valuta, økonomi i balanse, bruken av avgifter i miljøpolitikken eller kampen mot kriminalitet og narkotika. For Norge er det en grunnleggende interesse at EU-landene lykkes i å forene kreftene. Da er det også viktig for oss at våre nordiske EU-naboer vinner fram i de viktige sakene.

På ett år har de tre nordiske EU-landene allerede satt et sterkere nordisk preg på EU. Sysselsetting inntar nå øverste plass på dagsorden. Mer pågående holdninger til likestilling, åpenhet og miljø presses fram. Slik må det fortsette. På hver sin måte viste Niels Ersbøll og Jacques Delors hvordan vi står foran grunnleggende forandringer i årene som kommer. Det gjelder innretningen av Den europeiske Union med mellom 20 og 30 medlemmer. Og det gjelder hvordan vi skal sikre arbeid, velferd og trygghet til alle i møte med de store teknologiske forandringene.

Andre svarte slik i gårsdagens debatt: Norden bør stoppe opp og konsolidere den nordiske samfunnsmodellen før vi engasjerer oss videre i det europeiske samarbeidet.

Det tror jeg er feil strategi. Mer enn noen sinne trengs en klar nordisk røst. Det er ikke den nordiske samfunnsmodellen som utfordres - det er den europeiske samfunnsmodellen. I det lange løp finnes det ingen særnordisk - like lite som det finnes en særnorsk, særsvensk eller særdansk løsning i møte med den teknologi- og kunnskapsrevolusjonen - i arbeidet mot sosial dumping - eller i kampen mot kriminaliteten. Dette er en europeisk verdikamp og den vinner vi bare i samarbeid.

Da vi begynte de nordiske reformene i 1991 så vi europeisk samarbeid som en mulighet - ikke som en begrensning. Vi hadde lang erfaring for å trekke en slik konklusjon. I årevis snakket vi om det nordiske

hjemmemarkedet. Vi lykkes ikke før vi fikk EØS. I årevis snakket vi om å få konsernfaglig samarbeid på nordisk plan. Men selv om vi lenge lå i forkant av EU når det gjaldt et felles arbeidsmarked, så var akkurat dette - faglig samarbeid i bedrifter som er etablert i flere land - ikke til å løse på nordisk plan. Det måtte et EU og Euro-LO til for å få hull på byllen.

Nå gjelder det først og fremst sysselsetting og velferd. Der skal ikke Norden føle seg utsatt - der skal Norden ligge i front. I dag beveger den europeiske debatten seg inn på de sentrale sporene som de sosialdemokratiske partiene og fagbevegelsen i Norden trakk opp tidlig på 90-tallet. Nå er sysselsetting den store saken i Europa mot år 2000. Her avgjøres langt på vei EUs framtid. Folk vil bedømme samarbeidet ut fra evnen til å sikre arbeid og velferd.

Vårt budskap er dette: Det er et alternativ til nedskjæringer og kutt i sosiale velferdsordninger. Alternativet heter sterkere satsing på utdanning og livslang læring - bedre organisert arbeidsmarked - sosial dialog og inntektspolitisk samarbeid - mindre skatt på arbeid og mer på miljø.

Delors var inne på mye av dette i går, og dette er ikke ukjent for oss. Sosial trygghet begrenser ikke konkurransevnen. I Europa er det de land som har lavest offentlige utgifter til offentlig trygghet som har størst underskudd i sine forbindelser med omverden. De skandinaviske landene med de høyeste utgiftene kan vise til overskudd. Og like viktig; i Norden er sysselsettingen høyere enn noe annet sted i Europa. I våre land er gjennomsnittet nærmere 70% av yrkesaktiv befolkning, lenger sør er snittet under 60%. Forskjellen er viktig for finansieringen av fremtidens pensjoner og velferdsordninger kan best sikres ved at en så stor del som mulig av den yrkesaktive befolkning faktisk er i arbeid.

Deklarasjoner sikrer ikke nye arbeidsplasser, sier talere fra høyre-siden. Nei, om det ble med deklarasjonene var det riktig. Men EU og europeisk samarbeid er arena for politisk arbeid. Markedet vil aldri samordne europeisk utbygging av infrastruktur. Markedet vil aldri legge til rette for livslang læring. Markedet vil aldri gi de langtidsledige nye kvalifikasjoner. Og markedet trenger nye politiske vedtak for å finne ut at det er mer lønnsomt å ansette folk og mindre lønnsomt å forurense.

Derfor har det betydning at sysselsetting og velferd gjøres til egne mål for samarbeidet. Deretter må deklarasjonene følges opp med konkrete handling. Her har Norden mye å bidra med, og de nordiske EU-landene viser alt vei. Norge støtter det svenske initiativet med å sikre sysselsetting plass i EUs traktater. Og de sosialdemokratiske partiene i Norden og Europa vil fortsette med å spille inn sine forslag til hvordan Europas land kan trekke bedre sammen enn hver for seg.

**

Etter folkeavstemningene i 1994 var de nordiske land enige om å videreføre det nære samarbeidet i internasjonale fora. Vi visste at det ville

by på nye utfordringer med tre land innenfor EU og to land som deltakere i EØS. Men ingen ønsket en svekket nordisk profil i det internasjonale samarbeidet.

Et drøyt år senere kan vi gjøre opp en første status. I denne debatten har noen talere pekt på at FN-samordningen er svakere enn tidligere. Det er nok dessverre riktig, og fra norsk side beklager vi denne utviklingen. Men dette var samtidig noe vi med åpne øyne kunne se før vi tok vårt valg i 1994. På hver vår side av EU-samarbeidet er mulighetene for å markere en nordisk profil svekket.

Likevel tror jeg det er grunn til å si at Nordens utenrikspolitiske gjennomslag er økt ved at Sverige og Finland har sluttet seg til Danmark i EU. Vi har fått større europeisk oppmerksomhet om våre nærområder. Tradisjonelle nordiske syn har kommet klarere til uttrykk i EUs politikk. Det gjelder også i FN, der nordiske holdninger i sterkere grad preger EUs eget arbeid.

For Norge vil spørsmål om det utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet i EU bli fulgt med særlig interesse. Vestunionens rolle og status vil stå sentralt i debatten. Fra norsk side deltar vi aktivt som assosiert medlem av Vestunionen. Vi har gitt vår støtte - og er rede til å bidra til at VEU tar på seg oppgaver knyttet til fredsbevarende operasjoner og katastrofehjelp slik det er nedfelt i den såkalte Petersberg-erklæringen.

For oss er NATO-medlemskap og det transatlantiske samarbeidet avgjørende. Men samtidig ønsker vi at Europa kan gjøre seg sterkere gjeldende. Erfaringene fra det tidligere Jugoslavia taler sitt tydelige språk om at det er et godt stykke igjen. Om man ønsker at Europa skal kunne ta et klarere ansvar for egen fred og sikkerhet - da kommer man ikke utenom et sterkere europeisk samarbeid om utenriks- og sikkerhetspolitikk.

**

Fortsatt kan vi si dette: Ingen landegruppe i Europa er så nært knyttet sammen som de nordiske land. Det er mer som binder oss sammen i dag enn i 1990. Vi må arbeide for å finne praktiske løsninger på de utfordringene som ulik EU-tilknytning medfører. Det har vi politisk vett til å greie. De siste ukers uoverensstemmelser på fiskeri og handelssiden mellom bl.a. Norge og Sverige bør nå være nær sin løsning.

I forhold til EU vil Norge søke samarbeid, innenfor de rammer som folkeavstemningen setter. EØS-avtalen var en nyskapning i europeisk samarbeid. Den skapte nytt samarbeid og utvidet det indre marked på en måte som gir fordeler til alle. Nå er vi nære en løsning i forhandlingene mellom Norden og Schengen-landene. Det vil også være en nyskapning og også her er fordelene åpenbare: Vi sikrer den nordiske passunionen og over 40 års passfrihet i Norden - den gevinst av nordisk samarbeid som kanskje er høyest verdsatt av Nordens folk.

Denne temasesjonen er også noe nytt. Nordisk Råd er blitt en sentralt møtested for nordisk debatt. Det er godt for Norden - og godt for Europa.